

деталі, здатним через локальні назви промовляти до вічності, повертаючи читачеві істинне спілкування зі світом.

Список використаної літератури

1. Гонца І. С. Українська ономастика: Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Умань: «Візаві», 2021. 192 с.
2. Козлова А. Щасливі й щемні історії з дитинства у книзі Сергія Осоки «Три лини для Марії». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-59416875> (дата звернення: 28.03.2026)
3. Лебідь А. Автор сільських елегій Сергій Осока: Не я пишу, а мною щось пише. URL: <https://glavcom.ua/longreads/avtor-silskikh-elehiy-serhij-osoka-ne-ja-pishu-a-mnoju-shchos-pishe-944823.html> (дата звернення: 28.03.2026)
4. Осока С. Нічні купання в серпні: коротка проза. Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. 224 с.
5. Осока С. Три лини для Марії: коротка проза. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. 248 с.
6. Пастух Б. «Тиха лірика» і сучасність. Слово і час. 2015. № 12. С. 83–90.

Кіра Перемітько,

студентка

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

науковий керівник – кандидат філологічних наук,

доцент Марія Наливайко

ПРИЗВИЩА ЖИТЕЛІВ СМТ КРИНИЧКИ КАМ'ЯНСЬКОГО

РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Антропонімія кожного регіону – це живий літопис, у якому закарбовані міграційні процеси, особливості побуту, соціальна ієрархія та часто діалектне багатство народу. Прізвища як особливий клас власних назв не лише виконують ідентифікаційну функцію, а й слугують джерелом для реконструкції мовної картини світу минулих епох.

Аналіз останніх досліджень. На сьогодні добре вивчена регіональна антропонімія Закарпаття (П. Чучка), Бойківщини (Г. Бучко), Опілля

(Г. Панчук), Гуцульщини (Б. Близнюк), Буковини (Л. Кракалія), Лубенщини (Л. Кравченко), Нижньої Наддніпрянщини (І. Ільченко), Верхньої Наддністрянщини (І. Фаріон) тощо. Прізвищева система смт Кринички не була предметом дослідження в українській ономастиці.

Серед найважливіших монографічних праць, присвячених проблемам антропоніміки, що побачили світ у ХХІ ст., низку статей Ю. Прадіда, як-от: «Патронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен) [2].

На думку І. Железняк, у прізвищах закодована пам'ять століть [1, с. 76]. Народна мовотворчість є первинною щодо офіційного діловодства, а отже, сучасні прізвища зберігають у собі архаїчні лексеми та діалектні риси, які могли бути нівельовані в літературній мові.

Особливий інтерес у цьому контексті становить антропонімікон смт Кринички Дніпропетровської області. Розташоване в ареалі поширення степового говору, це селище має унікальну історію заселення, пов'язану з чумацьким та козацьким минулим та пізнішими міграційними хвилями. Прізвища жителів Криничанщини є складним конгломератом, де поєднуються: традиційні українські патроніми (на -енко, -ко, -ук/-юк), професійні назви, що віддзеркалюють господарський уклад регіону, за місцем проживання чи походженням (топонімічні), прізвищеві одиниці, утворені від назв фауни) тощо.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю фіксації та аналізу локального матеріалу, який є невід'ємною частиною мовного коду Наддніпрянщини. Для вибірки обрала 45 прізвищ, які найяскравіше ілюструють антропонімічну систему селища.

Прізвища, в основі яких християнські імена: *Авраменко, Андрієнко, Гриценко, Ігнатенко, Назаренко, Стеценко, Юрченко, Остапенко, Дорошенко, Терещенко, Феденко, Яковенко, Марченко, Савченко, Михайліченко.*

Від професії чи статусу батька: *Бондаренко, Коваленко, Мирошниченко, Крамаренко, Шевченко, Дяченко.*

Прізвища за професійною ознакою: *Тютюнник, Гайдук* – людина, яка займалася військовою службою, *Рибалко, Кобзар, Козак.*

Прізвища за місцем проживання: *Бережний, Діброва, Задорожній, Лісовий.*

Прізвища, що відображають індивідуальні риси (прізвиська): *Безуглий* – той, хто не мав власного кута (хати), *Безродний, Богатир, Малий, Журба, Шрам, Насуна.*

Прізвища, пов'язані з фауною: *Хом'як, Кулик, Журавель, Зайченко, Лебедин, Зозуляк, Сокол.*

У смт Кринички найбільший пласт прізвищ становлять утворення від імен за допомогою суфікса –енко (*Яковенко, Стеценко, Юрченко*). Це підтверджує те, що суфікс -енко є генетично основним для іменування синів у центрально-східних говорах України. Значна частина прізвищ фіксує професійну діяльність предків мешканців смт Кринички. Виокремлюємо дві підгрупи: прямі назви професій (*Кобзар, Тютюнник*) і спадкові професійні назви (*Крамаренко, Мирошниченко*), що вказують на родинну тяглість до ремесла. Прізвища за місцем проживання (*Бережний, Діброва*) та фауністичні назви (*Журавель, Лебедин, Кулик*) свідчать про те, що довілля безпосередньо впливало на формування прізвищевих ідентифікаторів.

Отже, антропонімікон смт Кринички постає як унікальна моносистема, де архаїчні народні прізвиська та діалектні форми імен, зафіксовані у прізвищах, підтверджують примат живої мовної практики над офіційною кодифікацією та слугують надійним джерелом для реконструкції історико-мовного портрета Степової України.

Список використаної літератури

1. Желєзняк І. М. Світоглядний код слов'янської антропонімної лексики. *Актуальні питання антропоніміки* : зб. матеріалів наук. читань пам'яті Ю. К. Редька / відп. ред. І. В. Єфименко. Київ : НАНУ, 2005. С. 76 – 88.

2. Прадід Ю. Ф. Патронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен). *Українське мовознавство*. 2021. Вип. 1(51). С. 28–45.

Анна Пузанова,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Галина Бачинська

УРБАНОНІМИ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ЗАПОРІЖЖЯ

Урбанонімний простір є цілісною системою, у якій нові назви формуються відповідно до мовних норм. На його розвиток впливають позамовні чинники, зокрема соціально-економічні, етнокультурні та етноментальні. Урбаноніми — це назви об'єктів у межах міста (вулиць, провулків, площ, набережних тощо), які разом утворюють просторову структуру конкретного населеного пункту. Найчисленнішою групою в цій системі є годоніми (від грец. *ὁδός* — дорога, шлях, вулиця), тобто власні назви лінійних міських об'єктів — вулиць, проспектів, провулків, набережних тощо. Окрім них, виділяють агороніми — назви площ і майданів, а також мікрохороніми — назви парків і кладовищ.

Дослідження й аналіз сучасних міських назв є актуальними та значущими, оскільки вони відображають цінності епохи свого виникнення, а також ставлення жителів міст до цих найменувань.

Проблематика урбанонімного простору стала предметом наукових праць багатьох дослідників. Зокрема, Ю. Карпенко у статті «Синхронічна сутність семантичного способу словотвору» детальніше розкриває механізми формування урбанонімів, зосереджуючись на одному з ключових способів їх творення — лексико-семантичному. Урбаноніми Закарпаття досліджували К. Галас, М. Романюк, Х. Зикань, Н. Кидибиц, О. Негер, приділяючи увагу їхній етимології, мотивам найменування, причинам перейменувань та іншим аспектам. В. Лучик аналізує шляхи розвитку урбанонімів в українській мові, виокремлюючи їх семантичні типи залежно від принципів номінації,